
Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

IV kwartał 2019 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

IV kwartał 2019 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: zaostrzenie kryteriów dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz niektórych warunków udzielania kredytów.

Popyt na kredyt: brak istotnych zmian popytu.

Oczekiwania na IV kwartał 2019 r.: dalsze zaostrzenie polityki kredytowej dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz brak istotnych zmian popytu.

Ostatni kwartał był kolejnym okresem od końca 2017 r., w którym część banków zaostrzyła kryteria udzielania kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw, zwłaszcza w odniesieniu do kredytów krótkoterminowych.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: zaostrzenie kryteriów przy braku istotnych zmian warunków udzielania kredytów.

Popyt na kredyt: wzrost popytu.

Oczekiwania na IV kwartał 2019 r.: zaostrzenie polityki kredytowej oraz spadek popytu.

Po dwóch kwartałach stabilizacji polityki kredytowej banki zaostrzyły kryteria udzielania kredytów. W dalszym ciągu banki odnotowywały wzrost popytu na kredyt mieszkaniowy, obserwowany nieprzerwanie od początku 2018 r.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów; nieznaczne zaostrzenie niektórych warunków udzielania kredytu przez pojedyncze banki: zwiększenie marży kredytowej, skrócenie okresu kredytowania i obniżenie maksymalnej kwoty kredytu.

Popyt na kredyt: niewielki wzrost popytu.

Oczekiwania na IV kwartał 2019 r.: istotne zaostrzenie polityki kredytowej oraz wzrost popytu.

III kwartał 2019 r. był kolejnym okresem zaostrzania przez banki kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych, głównie ze względu na wzrost udziału kredytów zagrożonych w portfelu i przewidywania dotyczące przyszłej sytuacji gospodarczej.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na początku października 2019 r. wśród 24 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 87%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między odpowiedziami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

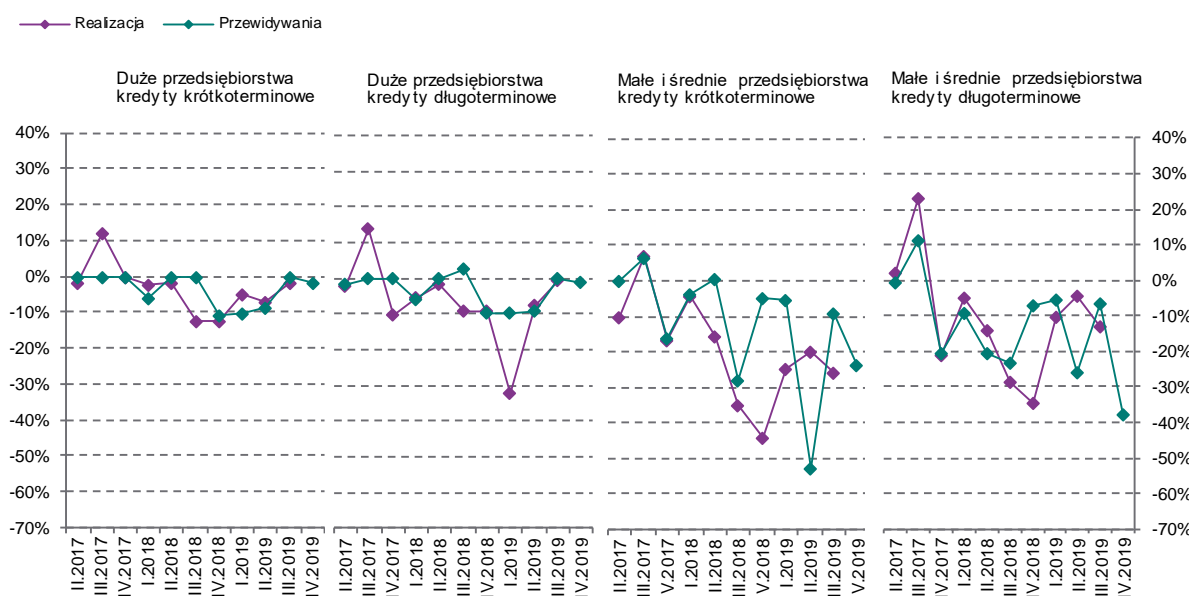
Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt odnoszą się do procentu netto.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w III kwartale 2019 r., jak również przewidywania banków na IV kwartał 2019 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W III kwartale 2019 r. ankietowane banki zaostrzyły kryteria udzielania kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw (zob. wykres 1). Polityka kredytowa względem dużych przedsiębiorstw pozostała praktycznie niezmienną (procent netto dla kredytów krótko- i długoterminowych odpowiednio -1,9% i -0,9%).

Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

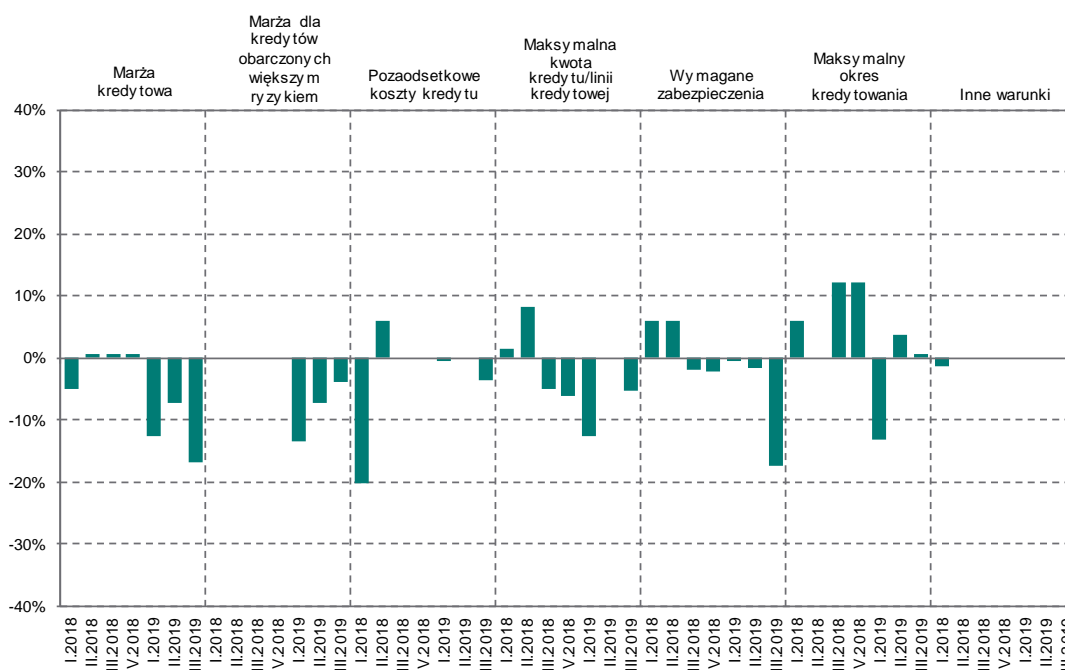

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostwienie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

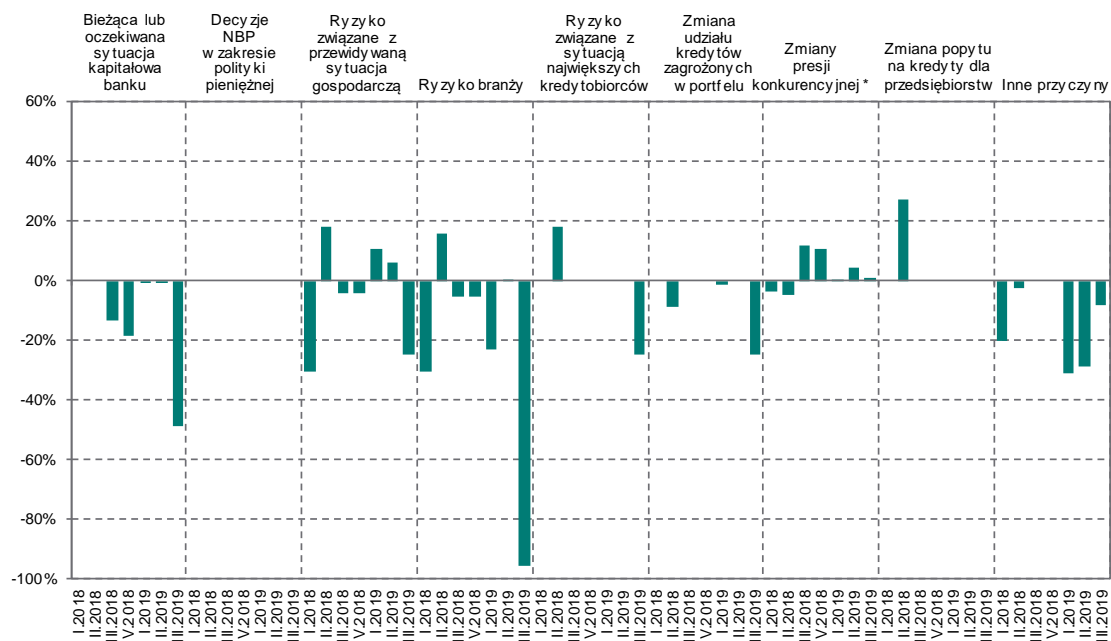
Ankietowane banki w niewielkim stopniu zmieniły warunki przyznawania kredytów dla przedsiębiorstw. Banki nieznacznie zwiększyły marżę kredytową oraz wymagane zabezpieczenie kredytów (procent netto około -17% w obu kategoriach, zob. wykres 2). Zmiany pozostałych warunków udzielania kredytów dla przedsiębiorstw nie były istotne.

Banki, które zaostrzyły politykę kredytową w III kwartale 2019 r., uzasadniały to możliwością pogorszenia się bieżącej lub oczekiwanej sytuacji: banku (procent netto -49%), największych kredytobiorców (-25%) i całej gospodarki (-25%) oraz podniesieniem się ryzyka branży (m.in. produkcja i dystrybucja wyrobów stalowych i agrobiznesu) (-96%) i wzrostem udziału kredytów zagrożonych (-25%, zob. wykres 3).

Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

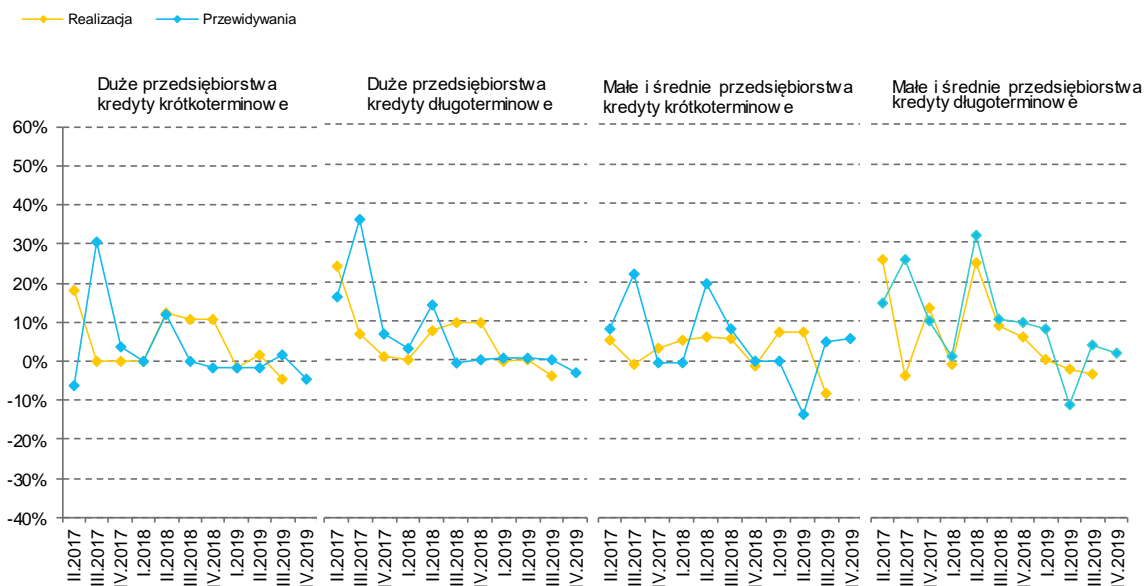
Uwagi:

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

W III kwartale 2019 r. banki uczestniczące w badaniu nie stwierdziły zauważalnej zmiany popytu na kredyty dla przedsiębiorstw. Pojedyncze banki zaobserwowały spadek popytu jedynie na kredyt krótkoterminowy zgłaszany przez małe i średnie przedsiębiorstwa (procent netto około -9%, zob. wykres 4).

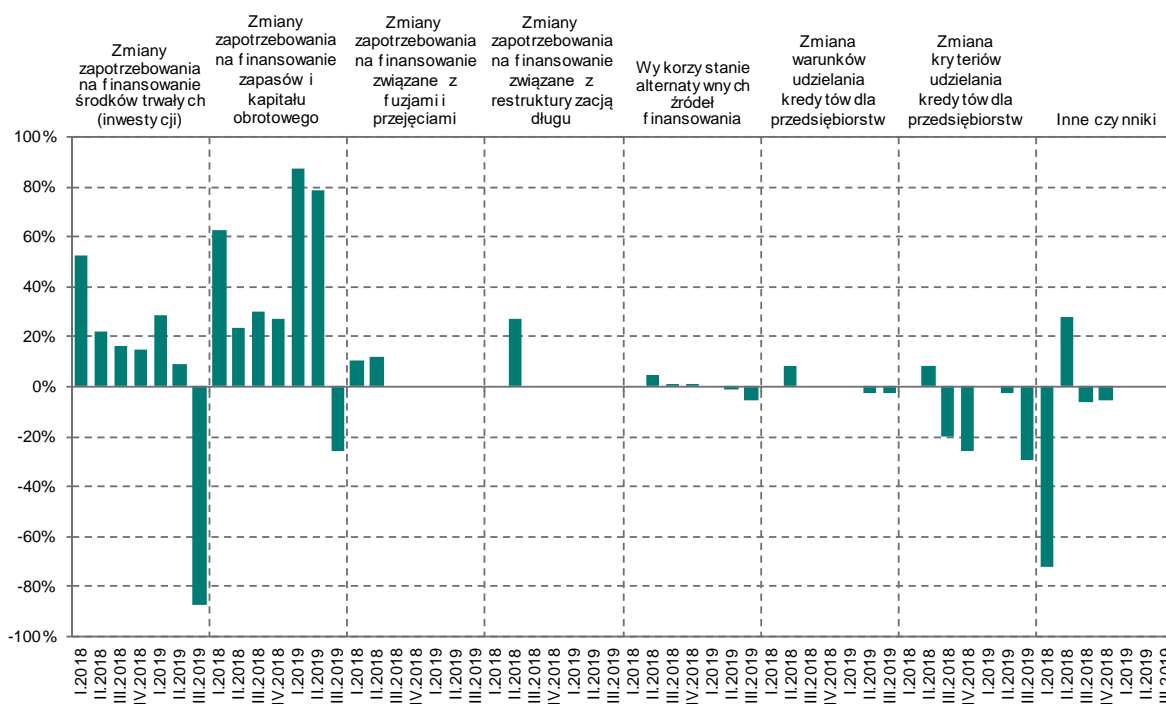
Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

Banki, które odczuły spadek popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, uzasadniały go głównie spadkiem zapotrzebowania na finansowanie środków trwałych oraz zapasów i kapitału obrotowego, a także zaostrzeniem kryteriów udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (procent netto odpowiednio około -87%, -26% i -29%, zob. wykres 5).

Na IV kwartał 2019 r. banki przewidują kontynuację zaostrzania polityki kredytowej dla małych i średnich przedsiębiorstw (procent netto odpowiednio około -24% oraz -38%, zob. wykres 1) oraz utrzymanie się dotychczasowego popytu na kredyty dla przedsiębiorstw (zob. wykres 4).

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

Uwaga: informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

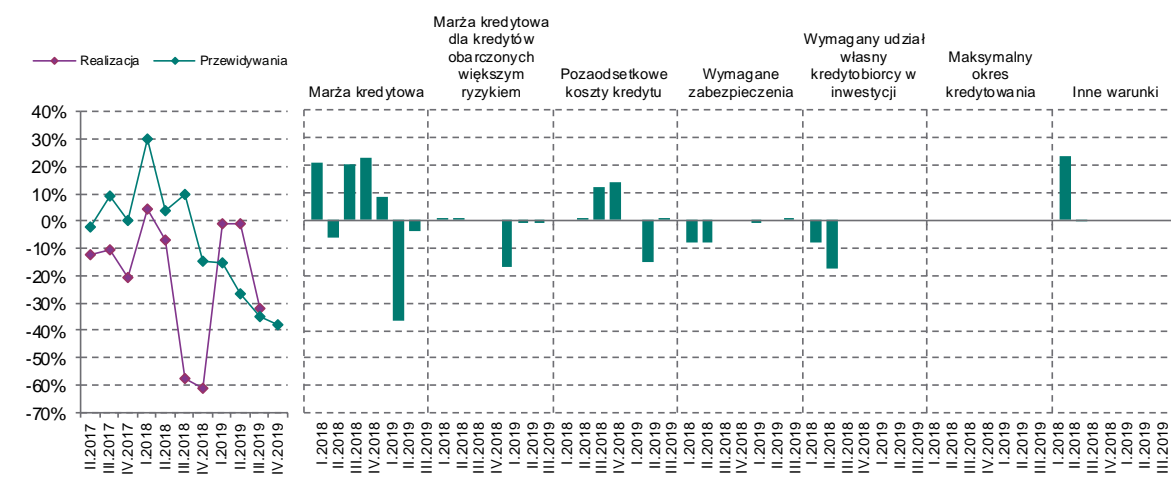
Kredyty dla gospodarstw domowych

Kredyty mieszkaniowe

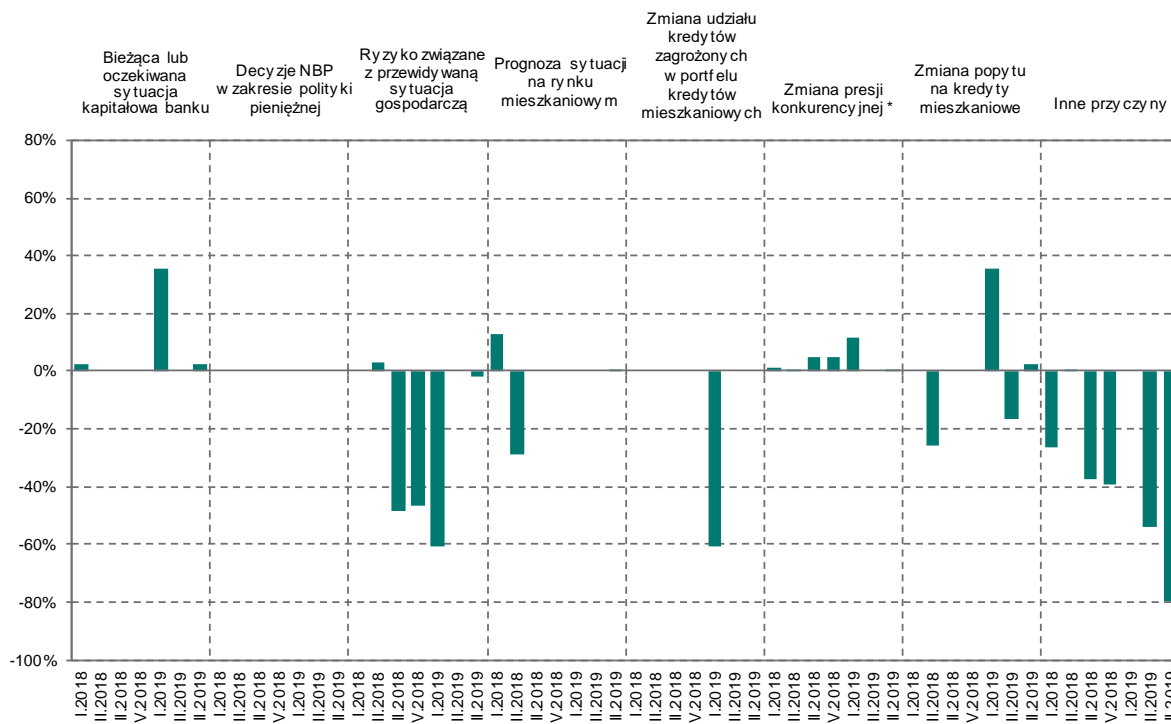
W III kwartale 2019 r. banki zaostrzyły kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych (zob. wykres 6), jednak nie zmieniły istotnie warunków kredytowych (zob. wykres 6).

W opinii ankietowanych podmiotów zaostrzenie polityki kredytowej wynikało z przyczyn nieobjętych ankietą, w tym m.in. z realizacji zaleceń UKNF oraz zmiany strategii banków (procent netto -80%, zob. wykres 7).

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

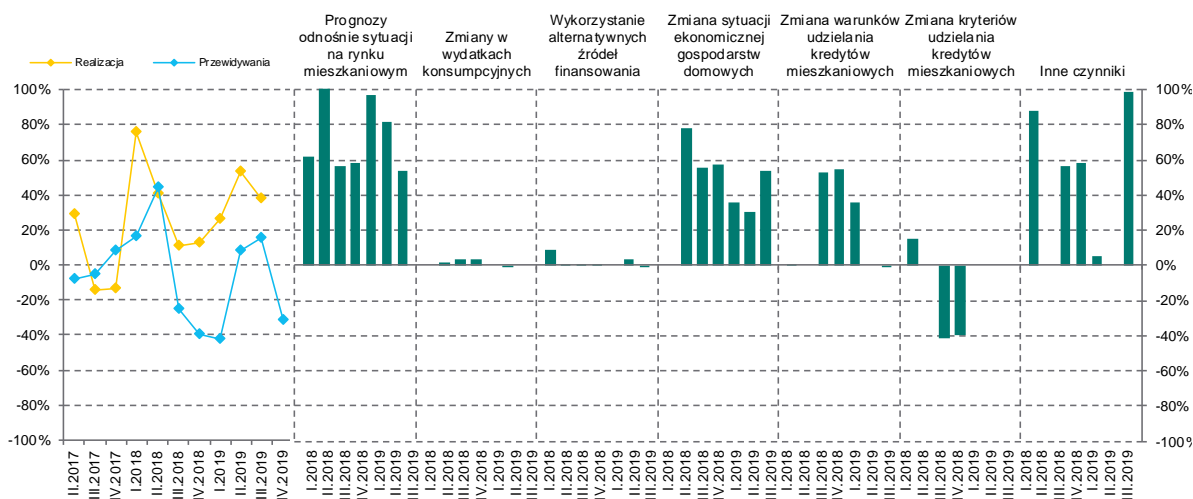

Uwagi:

Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

Uwaga: informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

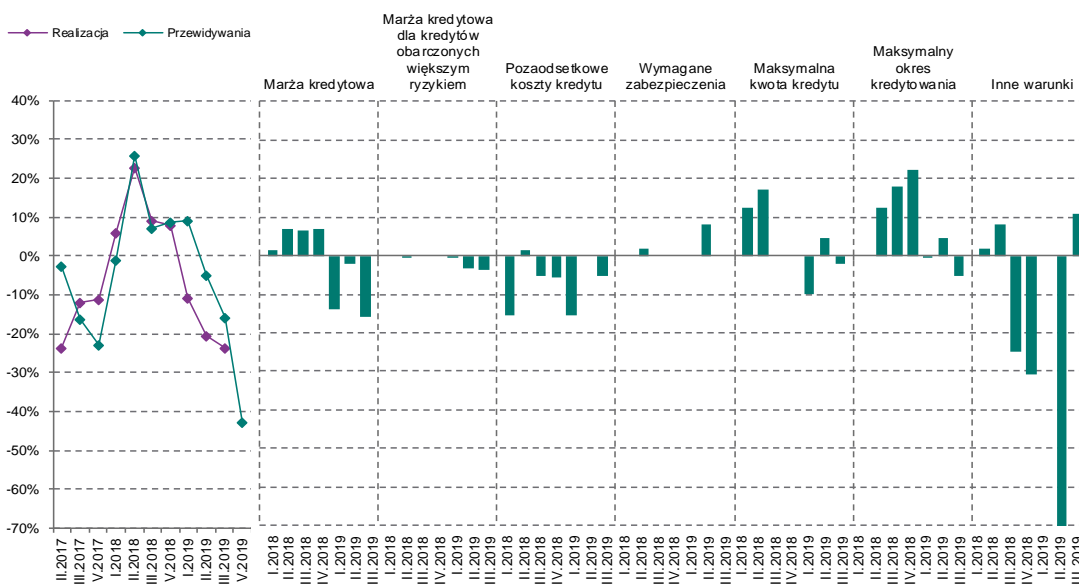
W III kwartale 2019 r. banki zaobserwowały wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto około 38%, zob. wykres 8). W opinii ankietowanych instytucji do wzrostu popytu przyczyniły się głównie prognozy odnośnie do sytuacji na rynku mieszkaniowym (procent netto 53%), poprawa sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych (53%) oraz czynniki nieobjęte ankietą, m.in. poprawą sytuacji makroekonomicznej kraju (98%, zob. wykres 8). Banki nie wskazały czynników, które wpływałyby negatywnie na popyt na kredyty mieszkaniowe.

Na IV kwartał 2019 r. banki przewidują dalsze zaostrzenie polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych (procent netto około -38%, zob. wykres 6) i spadek popytu (procent netto około 32%, zob. wykres 8). Należy jednak zauważyć, że przewidywania banków odnośnie do kształtowania się popytu na kredyty mieszkaniowe charakteryzują się stosunkowo niską trafnością.

Kredyty konsumpcyjne

W III kwartale 2019 r. banki zaostrzyły kryteria udzielania kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 9). Ankietowane banki nieznacznie zaostrzyły również warunki udzielania kredytów: zwiększyły marżę kredytową, a pojedyncze z nich zwiększyły pozaodsetkowe koszty kredytu i skróciły okres kredytowania (procenty netto odpowiednio, -16%, -5% i -5%, zob. wykres 9). Pojedyncze banki złagodziły warunki nieujęte w ankiecie, m.in. zmniejszyły wymogi dokumentacyjne (procent netto: 10%, zob. wykres 9).

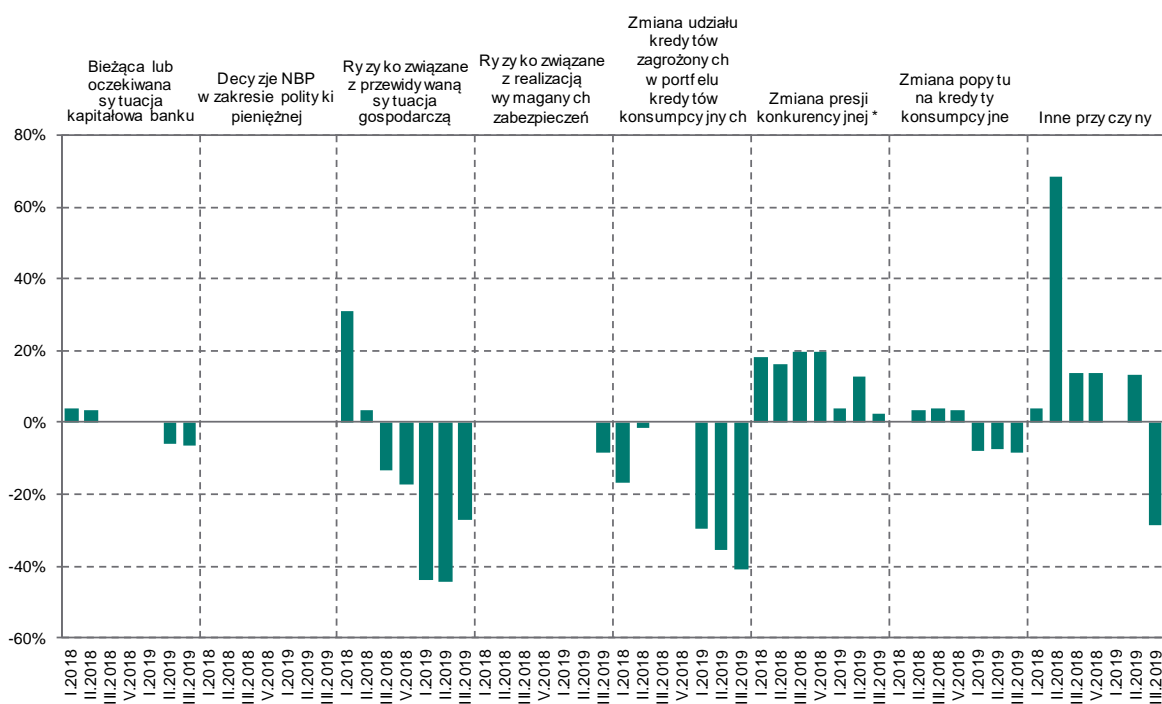
Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

W opinii banków do zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych przyczyniły się: wzrost udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytów konsumpcyjnych (procent netto około -41%, zob. wykres 10), wzrost ryzyka związanego z przewidywaną sytuacją gospodarczą (-27%),

a w pojedynczych przypadkach większy popyt na kredyty konsumpcyjne (-9%), wzrost ryzyka związanego z realizacją wymaganych zabezpieczeń (-9%) oraz pogorszenie się bieżącej i przewidywanej sytuacji kapitałowej banku (-6%)¹. Żaden bank nie wskazał czynników, które skłaniałyby go do łagodzenia polityki kredytowej.

Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

Uwagi:

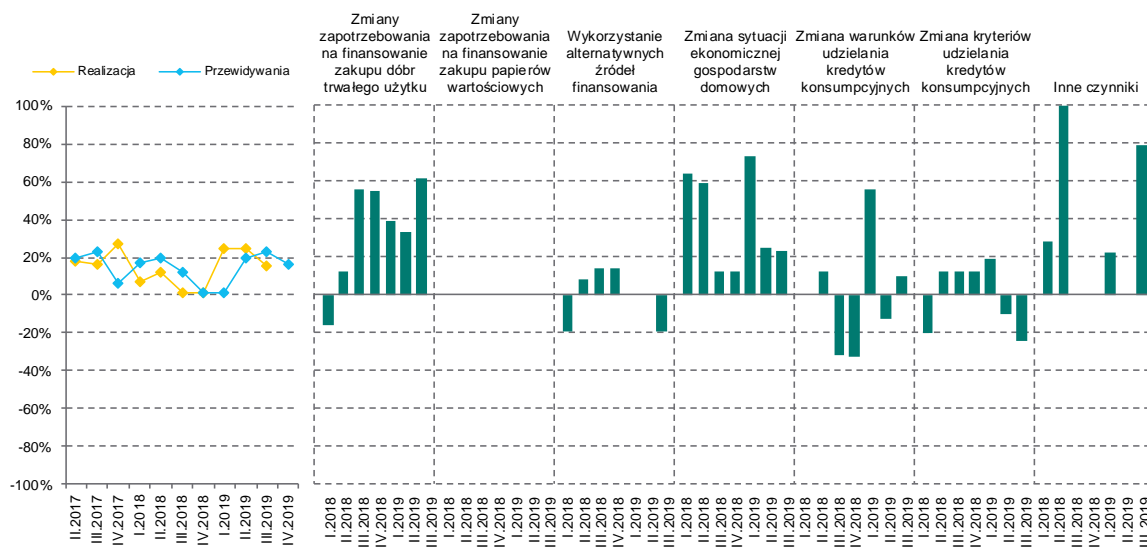
Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

W III kwartale 2019 r., zgodnie z przewidywaniami banków, nieznacznie zwiększył się popyt na kredyty konsumpcyjne (procent netto około 16%, zob. wykres 11). Banki, które zaobserwowały wzrost popytu uzasadniały go głównie wzrostem zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku (procent netto około 62%) oraz poprawą sytuacji gospodarstw domowych (24%) i złagodzeniem warunków udzielania kredytów (10%), a także przyczynami nieujętymi w ankiecie, m.in. złagodzeniem warunków udzielania kredytów w poprzednich kwartałach (79%, zob. wykres 11). W opinii banków na osłabienie popytu wpłynęło zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów oraz wykorzystanie przez kredytobiorców alternatywnych źródeł finansowania (procent netto odpowiednio około -24%, oraz -19%, zob. wykres 11).

¹ Do innych nieobjętych ankietą przyczyn zaostrzenia polityki kredytowej banki błędnie zaliczyły, m.in. podwyższenie marży w celu zwiększenia dochodowości produktu i dostosowanie warunków przyznawania kredytów do poziomu rynkowego.

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Uwaga: informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

Na IV kwartał 2019 r. banki przewidują istotne zaostrenie polityki kredytowej (procent netto około -43%, zob. wykres 9) oraz dalszy, choć nieznaczny, wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne (procent netto około 16%, zob. wykres 11).

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 24 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania, i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta². Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkami odpowiedzi pokazującymi przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 8	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
2, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania warunków
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

